

ПОНЯТТЯ ВПРОВАДЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Віталій Зуєв
Київ

Впровадження розглядається у взаємодії співзалежності з поняттями реалізації, матеріалізації та уречевлення. Підкреслюється, що впровадження соціальних технологій постає наслідком і засобом здійснення цілепокладальної діяльності та функціонування суспільних відносин щодо виконання організаційної, регуляторної та інших соціальних функцій.

Ключові слова: впровадження, реалізація, опредметнення, матеріалізація, уречевлення.

У філософському дискурсі дотепер залишається актуальним увиразнення серед понять, які визначають процес об'єктивування, уречевлення, втілення соціальних технологій, такого терміна, що найбільш повно розкривав би сутність цього процесу. І хоча безперечним лідером щодо використання у філософській та науковій літературі для зображення здійснення, реалізації соціальних технологій є слово «впровадження», поряд з ним дотепер використовується ціла низка синонімів. Проте вони не перебирають на себе основні змістовні характеристики поняття впровадження. Навпаки, саме завдяки їх наявності вдається більш чітко виокремити смислові відтінки цього терміна.

Зокрема, у науковій літературі іноді без будь-яких застережень і обґрунтувань для атестації впровадження застосовуються також поняття актуалізації та реалізації. Проте у філософії зміст цих термінів доволі чітко встановлений. Приміром, під актуалізацією мається на увазі поняття, яке позначає зміну буття, його перехід із стану можливості в стан дійсності [2, 19; 8, 34]. Водночас у новітньому філософському словнику актуалізація розгортається як: «1) дія, спрямована на пристосування чого-небудь до умов певної ситуації; 2) у суб'єктивно-ідеалістичному вченні – абсолютизація принципу діяльності й ототожнення реальності з активністю суб'єкта; 3) у методології науки – використання актуалістичного методу (порівняльно-історичного), згідно з яким на підставі вивчення сучасних процесів можна судити про аналогічні процеси минулого; у палеонтології актуалістичний метод доповнюється показниками екології сучасного органічного світу; 4) у математичній логіці – побудова нескінченності, мислимої як завершена, цілісна сукупність об'єктів, актуальна нескінченність (наприклад, безліч дійсних чисел, розташованих в інтервалі між числами 0 і 1) на відміну від потенційної нескінченності, яка не актуалізується (наприклад, безліч натуральних чисел); 5) у політиці, дипломатії – реалізація, приведення у виконання ідеї, плану; додавання ступеня важливості (який має місце залежно від ступеня підтвердження, висвітлення в засобах масової комунікації) явищу або дії» [1, 18].

У сучасній довідниковій літературі реалізація розглядається як виконання, здійснення якого-небудь плану, ідеї тощо. «Реалізація – 1) здійснення наміченого плану, програми, проекту; 2) відпускання продукції і одержання оплати за неї, перетворення майна, товару або цінних паперів на гроші; реалізація позики – розміщення позики [7, 483]. А в «Новому тлумачному словнику української мови» поєднується, що реалізувати означає «здійснювати, робити реальним, втілювати що-небудь у життя, виконувати завдання, плани тощо» [5, 881].

У філософському енциклопедичному словнику реалізація визначається як «перехід від покладання реального, тобто від припущення про те, що існуючий поза мисленням предмет, предмет у собі, протистоїть або може протистояти нам, до власного пізнання реального, тобто до пізнання того, що воно існує в собі, без протиставлення акту пізнання... Реалізація, тобто встановлення того, що припущення мислення про реальність співвідноситься з предметом (встановлення реальності), може бути перевірене досвідним шляхом або за допомогою мислення. Реалізувати щось – означає усвідомити реальність факту» [8, 717].

У сучасному технологізованому світі поняття реалізації тісно узалежене із застосуванням вискоєфективних технологій. Тому, як зазначають В. Іванов і В. Патрушев, слід мати на увазі «відмінність понять «реалізація знань» і «технологізація знань». Реалізація знань – це родове поняття технологізації, процес матеріалізації,

об'єктивування будь-яких знань. Технологізація знань пов'язана з реалізацією не будь-яких знань, а тільки тих, які об'єктивувалися в організаційно-технологічній стороні людської діяльності, насамперед в управлінні. Разом з поняттям «технологізація знань» ми використовуємо поняття «інтелектуалізація соціальної діяльності і процесу управління», підкреслюючи тим самим розвиток усіх суспільних відносин на наукових засадах, виключення бюрократичного адміністрування, волонтаризму і суб'єктивізму, використання АСУ, інформаційно-логічної техніки, що підвищує надійність відносин управління, які обмежують вплив небажаних дестабілізуючих чинників» [3, 29].

Щодо змістовних визначень «матеріалізації» та «уречевлення», то ці слова часто використовуються як синоніми. Зокрема, у «Новому тлумачному словнику української мови» зазначається, що поняття «матеріалізувати» означає «втілювати що-небудь у матеріальній, конкретній формі; уречевлювати» [4, 585].

Зазвичай, для позначення реалізації як застосування чогось у тій або тій сфері життєдіяльності людини також часто застосовуються різні синонімічні слова на кшталт «утілення», «здійснення», «виконання», «уречевлення», «перетворення», «матеріалізація», «упредметнення», «поширення», «проникнення», «перехід» (як правило, від... до), «об'єктивація» та ін. Деякі узалежнення такої синонімічності для слова «впровадження» подаються в таблиці, наведеній нижче:

<p style="text-align: center;"><u>впровадження</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – запровадження – втілення – здійснення – <i>реалізація</i> <li style="text-align: center;"><u>реалізація</u> – актуалізація – здійснення – виконання – звершення – <i>втілення</i> <li style="text-align: center;"><u>втілення</u> – здійснення – звершення – уречевлення – перетворення – матеріалізація – упредметнення – поширення – проникнення – перехід (<i>від... до</i>) – введення (<i>у межі чогось</i>) – <i>об'єктивація</i> 	<p style="text-align: center;"><u>об'єктивація</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – втілення – висновування – підсумовування – типізування – узагальнення – <i>опредметнення</i> <li style="text-align: center;"><u>опредметнення</u> – опредметнення – матеріалізація – об'єктивація – узагальнення – підсумовування – типізування – висновування – <i>уречевлення</i> <li style="text-align: center;"><u>уречевлення</u> – упредметнення – перетворення (<i>форм</i>) – <i>матеріалізація</i> <li style="text-align: center;"><u>матеріалізація</u> – упредметнення – втілення
--	--

Отже, хоча в сучасному філософському дискурсі й використовується ціла низка понять для відтворення процесу реалізації соціальних технологій розвитку суспільства, термін «впровадження» посідає в ньому особливе місце. Адже впровадження – це насамперед суспільно організована і закріплена наявними та такими, що утверджуються в дійсності, новими інституційними формами діяльність людей, покликана опредметнити їхні знання. Як форма опредметнення впровадження є певним чином організованою діяльністю суб'єктів. Як засіб здійснення діяльності та функціонування суспільних відносин впровадження розгортається у функціях, які воно виконує, забезпечуючи спільну, асоційовану діяльність людей. Крім того, йому внутрішньо притаманна наявність об'єктивного становища людей у сфері діяльності з впровадження певних аспектів життєдіяльності, які формуються внаслідок такого впровадження. Йому також властива формалізована зумовленість людей один одним в організаційних межах впровадження, що забезпечується наявністю в його структурі такої важливої складової, як соціальна норма.

Проте в сучасній науці досі не тільки зберігся, але й захищається багатьма

науковцями як власне науковий такий підхід до визначення змісту понять, крізь призму якого останній постає у «вузькому» та «широкому» сенсі. Проте стосовно такого підходу більш доцільним було б розподілити визначення змісту певного поняття в окремі, конкретній науці та в науці як формі духовності загалом. Хоча й такий розподіл щодо визначення змісту поняття є досить умовним. Але спроби визначити зміст поняття впровадження з позицій тієї або тієї конкретної науки, а також у широкому загальнонауковому аспекті сьогодні мають місце. Наприклад, конкретнонауковий підхід під час визначення змісту поняття впровадження притаманний соціології. Зокрема, у конкретних соціологічних дослідженнях під впровадженням мається на увазі здійснення на практиці зацікавленими органами чи особами висновків і практичних рекомендацій соціологів, вироблених ними внаслідок проведення відповідних теоретичних та емпіричних досліджень. Під цим поглядом впровадженням виявляється озброєнням спеціалістів різного профілю або цілих підрозділів певною методикою, системою засобів, які полегшують виконання ними функціональних обов'язків і дозволяють стабільно досягати більш високих показників у роботі.

Загальнонауковий аспект вирішення проблеми визначення змісту поняття впровадження притаманний науковим дослідженням у різних галузях знання – від історії й методології науки до окремих наукових теорій. Наприклад, російський учений В. Рассохін, аналізуючи свого часу управлінські та правові засади механізму впровадження досягнень науки в практику, пов'язав поняття впровадження з природою суперечності між наукою і практикою. Не поділяючи загальної позиції вченого, який ототожнює зазначену суперечність із труднощами впровадження науки в сферу матеріального виробництва, зазначимо, що порівняно з іншими запропонованими підходами тлумачення поняття впровадження як виникнення, розвитку і розв'язання суперечності науки й практики є найбільш вдалим. І не тільки тому, що ключовою категорією в цьому визначенні виявляється суперечність. Такий підхід до впровадження враховує різну спрямованість у цьому процесі векторів науки та виробництва. Зокрема, «інтерес» науки щодо виробництва полягає в розвитку і внесенні фронтальних змін у наявні технологічні, економічні, соціальні умови його функціонування. А ось основне «уподобання» виробництва стосовно оточуючого його соціального середовища – це економічна стабілізація власного стану [6, 12]. З огляду на це, «впровадження є розв'язанням об'єктивної суперечності між наукою і виробництвом шляхом його перетворення у внутрішню суперечність власне виробництва...» [6, 28].

Але таке дуже загальне визначення поняття впровадження не дає можливості зрозуміти специфіку його змісту щодо смислу інших понять, які розкривають процес втілення знання в практиці. Водночас треба визнати, що пізнання діалектичної суперечності дозволяє зрозуміти схематичність і символічність протиставлення зовнішнього та внутрішнього у взаємодії науки й практики, а також умовність виокремлення зовнішньої і внутрішньої сторін впровадження. Адже зовнішнє переходить тут у внутрішнє, а внутрішнє процесу проявляється в зовнішньому. Зокрема, взаємодія двох протилежностей – соціальних технологій і практики – постає суперечністю процесу впровадження й стосовно кожної з його сторін, проявляється як щось зовнішнє. Так само як зовнішніми можуть бути визначені й фактори впливу однієї сторони впровадження на іншу. А ось розв'язується суперечність між соціальними технологіями і практикою шляхом його перетворення у внутрішню суперечність практики. Тобто в суперечність, яка в практиці розв'язуватиметься на природних засадах саморозвитку. Перетворення зовнішнього у внутрішнє у власне впровадженні передбачає рух, входження соціальних технологій у дійсність і, як наслідок, розвиток самої практики. Щодо цього, впровадження соціальних технологій в практику – це безперервний процес виникнення, розвитку і розв'язання суперечності «соціальні технології – практика». Стрибок, перерва поступовості в розвитку протилежностей цієї суперечності визначає момент їх взаємного переходу, проникнення, тобто впровадження.

З огляду на це, впровадження, наприклад, соціальних технологій постає наслідком і засобом здійснення цілепокладальної діяльності та функціонування суспільних відносин щодо виконання організаційної, регуляторної та інших соціальних функцій. Тому воно передбачає наявність певної групи людей з притаманними їм об'єктивним становищем, ролями і нормами, які формалізують зв'язки між індивідами. Таке розуміння впровадження соціальних технологій переводить його з індивідуальної площини в

соціальну, перетворюючи на справу всього суспільства, та розкриває його інституціалізовану природу. Але треба мати на увазі, що в такому ракурсі інституційні риси впровадження соціальних технологій характерні поки що для науки й виробництва. Проте вже сьогодні в умовах розгортання глобалізаційних процесів атрибути інституційності виявляються все більше притаманними і впровадженню соціальних технологій демократичного розвитку суспільства загалом.

Література:

1. Воробьева С. В. Актуализация / С. В. Воробьева, Ю. А. Коршунов // Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицанов. – Мн. : Изд. В. М. Скакун, 1998. – 896 с.
2. Греков Л. И. Актуализация / Л. И. Греков // Философский словарь / под. ред. И. Т. Фролова. – М. : Республика, 2001. – 719 с.
3. Иванов В. Н. Инновационные социальные технологии государственного и муниципального управления / В. Н. Иванов, В. Н. Пахрушев. – М. : ЗАО «Изд-во «Экономика», 2001. – 327 с.
4. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. – К. : Вид-во «Аконіт», 1999. – Т. 3. – 928 с.
5. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. – К. : Вид-во «Аконіт», 1999. – Т. 2. – 912 с.
6. Рассохин В. П. Механизм внедрения достижений науки: политика, управление, право / В. П. Рассохин. – М. : Наука, 1985. – 286 с.
7. Словник іншомовних слів / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К. : Наукова думка, 2000. – 680 с.
8. Философский энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1993. – 840 с.

Внедрение рассматривается во взаимодействии и взаимной зависимости с понятиями реализации, материализации и овеществления. Подчеркивается, что внедрение социальных технологий является следствием и средством осуществления целеполагающей деятельности и функционирования общественных отношений, касающихся выполнения организационной, регуляторной и других социальных функций.

Ключевые слова: внедрение, реализация, опредмечивание, материализация, овеществление.